

עודכן ב- 28/01/2011 05:13

עוצם עין אחת | מהאינטימי להיסטורי

מאת עוזי צור

יעקב מישורי - תערוכת יחיד, גלריה בחורמן, תל-אביב

לפני שבועות אחדים ליויתי ידידים מחו"ל למלון תל-אביב, שתליות בו עבודות של יעקב מישורי מאמצע שנות התשעים, מהסדרה המסוכרת ("סוכר" על קולאז'ים מהוגנים). מוזר היה לראות את הציורים המוכרים מחוץ לסביבתם הגלריסטית הטבעית, לראות יצירות אמנות ממלאות תפקיד בחלל שימושי, ללא מעטפות ההגנה, כחלק מעיצוב הפנים; נחמד היה גם לגלות שהיצירות לא איבדו מרעילותן הממותקת, מהאירוניה האנטי בורגנית שלהן; כאילו הן ממתינות, אורבות לאדם אחד מתאים כדי להיפתח לעיניו כפרח נדיר וארסי.

מעברים מהאינטימי להיסטורי ולתולדות האמנות מתחוללים בתערוכה הרטרנספקטיבית של מישורי בגלריה בחורמן; חתכים וחיבורים בין עבודות מרבדים שונים של יצירתו. מדוע המוזיאונים הגדולים לא אצחו עדיין תערוכת יחיד לסייח השחור המופלא של האמנות הישראלית? התערוכה היא פירוש של מישורי עצמו לחלק מיצירתו, המשתרעת על שלושה עשורים וחצי. מישורי נחבא בדמותו הצעירה לנצח ונשאר פרובוקטיבי גם לאחר שלושים שנה. תמיד יש בעבודות אירוניה וריחוק, כמו היתה היצירה תחפושת מגדרית. בחלק מהבדים הגדולים נדמה שמישורי בורא תרגילים בפיצול אישיות, שהחלקים בהם צהובים זה לזה.

בקומת המרתף בוער על הקירות האפורים ציור פנורמי מ-1984 שבו נדחס עולמו של מישורי המוקדם. בחציו האחד פוסע גבר עירום בנוף סלעי, הרים קוביסטיים לוהטים, אל קידמת התמונה, באחזות של טבע ואדם. מצגן קמעה את הבעירה של הגוף הזכרי הזה אבר מין נשי מהודק שפתיים, ובחציו האחר של הציור חמוקי העגן נהפכים ללהבים חדים, והנוף נהפך לתפנים חדר שבו מאטיס מתנגש עם בראק מבעד לאקספרסיוניזם הגרמני. היום נהפך ללילה, התשוקה - לאובדן והגבר - לאשה באותה אמביוולנטיות מינית המחליפה פנים ביצירתו המוקדמת של מישורי.

בדיוקן עצמי בצבעי מים מאותה שנה, מישורי מגלה שליטה ברזי המדיום הזה, יוצר ציור בצבעוניות עשירה וחושנית, המשתמש גם בלובן הנייר, כאור המחלחל בצבעי המים. הגבר החשוף שעון על קצה השולחן, סיגריה בין אצבעותיו, נועץ בנו את אישיו הנץ של מיניות גלויה כחשופית. אקוורל נוסף מ-1994 הוא כהיפוכו של האחר. הדף נשאר לבן ובתולי, ורק במרכז שטה לה "אחת מנעליו המקסימות של האמן יעקב מישורי", ההומור העצמי של מישורי המתייחס אל האמן שבו כאל ישות זרה. הנעל שטה לאורכו של קו ירוק, המדגיש את יופיה הדומם, שטה מעל קו מרוסק של פטמות סגולות.

בציור מ-1990-2 מישורי מורח שכבות חצי שקופות של עור-בשרי על אור צהוב, גופניות מופשטת שמתוכה מזדקרות אוזניים ענקיות, קשובות להפרעות. להבים מופיעים שוב בציור מ-2000, כתצוגת סכינים פראיות המדגישה את האלימות (יש לבחון מקרוב את אופן הנחת האדום המחוספס על הצהוב החלקלק). בין הלהבים מישורי משרטט מאות ריבועים קטנים ירקרקים, כניגוד מאלף בין הפראי למאולף. חציו השני של הציור הוא היפוכו הכמעט מוחלט; מחווה אישית נוספת למופשט הגיאומטרי, המקרינה מתיקות דקורטיבית מעידן אחר, נוסחאות של אלמנטים גיאומטריים צבעוניים שכמו מצויים בתנועה מונפשת - חצאים מונגדים המעצימים זה את זה. השואה מבליחה בציורים בדמות טלאי צהוב ענקי, הנדמה יותר לזרקור תיאטרלי המוקן על בד הציור, על האדום של תנועת הפועלים; סמל של קורבנות הנהפך לאלמנט גרפי,

נדמה לפסל "משה" של מיכלאנג'לו - אור וצל שאי אפשר לנפצם, ציור המשחרר אלמנטים כוחניים של המאה העשרים, כמשל מורכב על הקיום הישראלי.

בתערוכה מצוי רק ציור אחד של מישורי מהעת האחרונה; האחרים ממתנים לאט לתורם להיחשף לאור. זה ציור עצום שמוטיבים שונים מעלמו הציורי והרחני קורמים בו עור וגידים ואז שוב מתפרקים אל האין. שני חצאי הדיפטיך מונגדים אך גם משלימים זה את זה. באחד משהו משפת הציור של האקספרסיוניזם הגרמני החדש, שמישורי התחבר אליו בזמן אמת, צבעים מולבנים מעל חושך מנוקב. בפינה הרחוקה הגיע קטע מהחצי האחר של הציור אל בין קרעי עננים מסוכרים - שפות שונות של מופשט שמתקיים ביניהן מתח שבין האקספרסיוניזם החוגש לבין הדקורטיבי האסתטי. בקרקעית העבודה, בפינות המנוגדות, מישורי חתם את העבודה פעמיים - פעם בכתב ראי ופעם בכתב רגיל - במלים "מוות ליהודים", משתלח בעצמו ובאיסור "לא תעשה לך כל פסל ומסכה" המוטבע בנו עמוק הרבה יותר ממה שחשבנו.

יש לקוות שאת התערוכה הרטרואספקטיבית הבאה של מישורי יאצור אחד המוזיאונים הגדולים - לכבודו ולכבוד אחד הקולות האינדיבידואליים האמיתיים של האמנות המקומית, המעדיף להישאר בשוליים, לצפות מהצד ולחדד את צירוני החתול שלו.

אורית רף - "שנגרילה", גלריית נגא, תל-אביב

אורית רף נטלה צילומים מאתרי האינטרנט של רשת בתי המלון "שנגרילה", טיפלה בהם והקצינה עוד יותר את האסתטיקה של צרכנות החלום המערבית בכמיהתה למזרח, בלי לפגום בפנטסיה אלא תוך כדי העצמתה באמצעות ניקוי אלמנטים מיותרים (כדמויות אדם), שתילת פרטים תואמים (כריות עם ראשי נמרים מצוירים) והדפסת הצילומים באיכות ובגודל מוזיאלי גלריסטי. בטבור הגלריה רף כלאה את שני עמודיה, כרגלי פילים, בתוך אקווריום שקוף, שקרקעיתו מרופדת בפרוות נמר מלאכותית - כלוב-חלום המשמש קודקוד לשאר התצלומים. האם הסך הכל נאסף לדבר מה בעל משקל, בעל נוכחות ממשית? אולי הוא חמקמק ומתעתע כנושא התערוכה עצמה.

בחדר הפרויקטים, למעלה, מוקרנת עבודת הווידאו "להזיע מתוק", שכרעיון היא נשמעת פואטית מאוד - אך בפועל חואים את רף כמין פייה בשמלה לבנה הזורה עננות סוכר לבן אל גלי הים המתנפצים אל החוף הסלעי. הביצוע לא מצליח למלא את הציפיות שהשם והרעיון מעוררים בצופה, מלבד אולי קטעי התקריב שבהם נראה הסוכר נמס בים המלוח. את התערוכה מלווה קטלוג יפה, כתפריט חלומי של "שנגרילה", שעיצב דן אלכסנדר.

כל הזכויות שמורות, "הארץ" ©

סגור חלון